

A televíziós műsorszolgáltatás fogalmának értelmezése - az Európai Bíróság C-89/04 ítélete*

Bevezetés

Az Európai Közösségek Bírósága (Bíróság) az EK-szerződés 234. cikke alá tartozó előzetes döntéshozatali eljárás keretében 2005. június 2-án ítéletet (Ítélet) hozott,¹ mely a „Határok Nélküli Televíziózásról” szóló uniós irányelvnek (TVWF irányelv) televíziós műsorszolgáltatás fogalmát értelmezte. Az eset azért érdemel figyelmet, mivel Európában az audiovizuális ágazat egy átalakulási periódusban van, mondhatni az analóg és digitális műsorszórás határán áll. Ennek az időszaknak a fő jellemzője az, hogy a műsorszolgáltatásra vonatkozó szabályozás még az analóg audiovizuális környezethez és gondolkodásmódhoz kötődik, ezzel párhuzamosan a digitális alkalmazások, megoldások már jelentős mértékben elterjedtek. A digitális technológia által kínált új audiovizuális szolgáltatások tehát egyre nehezebben kezelhetők, foghatók meg a hagyományos médiaszabályozási terminológiákkal, ami egyben azt is jelenti, hogy egyszerre bírnak egyrészt a műsorszolgáltatások, másrészt az információs társadalmi szolgáltatások jellemzőivel. Az Ítélet is ezen a határmezsgyén mozog mindvégig.

A tényállás röviden

Az Ítéletben foglalt tényállás szerint a *Mediakabel* cég 1999 óta nyújtja a *Mr. Zap* nevű előfizetéses szolgáltatását, harmadik felek által üzemeltetett műsorterjesztő rendszeren keresztül. A szolgáltatást, amelyet a *Commissariaat voor de Media* (CM) a médiatörvény alapján engedélyezett, havi előfizetési díj ellenében, egy dekóder és egy smart-kártya segítségével olyan televíziós műsorok vételét teszi lehetővé, amelyek ki-

egészítik a hálózati szolgáltató által terjesztett műsorkínálatot. Másrészről a *Mediakabel* a *Mr. Zap* szolgáltatás előfizetői részére az ún. *Filmtime* szolgáltatás keretében díj ellenében történő hozzáférési (PPV) szolgáltatást biztosít további műsorokhoz. Amennyiben tehát a *Mr. Zap* szolgáltatás előfizetője filmet kíván rendelni a *Filmtime* katalógusból, akkor ezt külön, távirányítója vagy telefonja segítségével tudja megtenni. Miután egy személyes kóddal azonosította magát, és kiegyenlítette a szolgáltatás ellenértékét, kap egy személyes kulcsot, amely lehetővé teszi számára, hogy a televízió képernyőjén vagy a műsorfüzetben megjelölt időpontokban a kínált havi 60 film közül megnézzen egy vagy több filmet. A CM arról tájékoztatta a *Mediakabel*-t, hogy a *Filmtime* szolgáltatást a Médiatörvény 1. cikke szerinti speciális műsorszolgáltatásnak tekinti, amely engedélyköteles. A *Mediakabel* CM-hez benyújtott beadványában ugyanakkor úgy nyilatkozott, hogy a szóban forgó szolgáltatás szerinte az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások körébe tartozik. A CM ennek ellenére speciális televíziós műsorszolgáltatásként regisztrálta a vitatott szolgáltatást, az erről szóló határozatot a *Mediakabel* megtámadta. Az ügy egészen a *Raad van State*-ig,² (RS) a holland legfelsőbb közigazgatási bíróságig jutott, mely végül előzetes döntést kérve a Bírósághoz fordult.

A PPV szolgáltatás jellemzői

Az Ítélet tartalmát nagyon lényegre törően foglalja össze a Bíróság által kiadott sajtóközlemény: a TVWF irányelvben foglalt televíziós műsorszolgáltatásnak kell tekinteni azokat a nem egyéni igény alapján nyújtott *pay-per-view* (PPV) típusú szolgáltatásokat, melyek nyilvános vételre szánt televíziós műsorszámok sugárzását (*transmitting*) foglalják magukban.³ Mielőtt az Ítéletet végigtekintենek, elsőként érdemes azt tisztáznunk, hogy mit is értünk PPV szolgáltatás alatt.⁴

A PPV szolgáltatás elnevezés tulajdonképpen a nem ingyenesen nyújtott (fizetős) televíziós szolgáltatások egy csoportját jelenti, mely eltér a hagyományos előfizetéses prémiumcsatornáktól (pl. HBO). A hagyományos PPV szolgáltatásnak továbbfejlesztett változatainak tekinthetjük a *near video on demand* (majdnem igény szerinti videózás - NVOD), a *video on demand* (VOD) és az ún. *subscription VOD* (előfizetéses VOD - SVOD) szolgáltatásokat. Eredetileg a PPV egy kábelén és közvetlen (*direct*) műholdas műsorszórás útján egy fix műsorhoz vagy eseményhez való hozzáférést jelent szabott áron, megrendelés ellenében. A kínálatból történő rendelés telefonon vagy távirányító útján történik. A választékban szereplő különböző műsorokat, eseményeket a szolgáltató különböző csatornákon kínálja fizetség ellenében, egymástól eltérő időpontokban. A nézőnek tehát ki kell várnia a kiválasztott adás időpontját. Az NVOD annyit fejleszt ezen a rendszeren, hogy a szolgáltató ugyanazt a műsort különböző csatornákon egymástól eltérő időpontokban teszi közzé, rugalmasabbá téve a fogyasztói hozzáférést a tartalomhoz. Kétségtelen, hogy a VOD (igény szerinti videózás) áll a legközelebb a klasszikus videó kölcsönzéshez és videózáshoz, ebben az esetben a szolgáltató lényegében a műsorszerkesztést a fogyasztó kezébe adja át, hiszen a néző adott kínálatból távirányítója segítségével tetszés szerinti időpontban kiválaszthatja és tekintheti meg az adott műsort. A műsorhoz további szolgáltatások is kapcsolódnak, mint a műsor megállítása és oda- visszatekerése. Tetszés szerinti időpont alatt két számlázási formát értünk: az egyik esetben egy adott műsor megtekintéséért fizet a fogyasztó, melyet a fizetést követően egy meghatározott időkereten belül tud megnézni (12-24 órán belül.) A másik esetben pedig egy havi díjért a néző több filmhez, filmkínálatához jut hozzá, melyből tetszőlegesen választhat, ezt nevezik SVOD-nek.

A szerző jogász, az ORTT Alkalmazott Kommunikáció-tudományi Intézetének tudományos munkatársa, a Széchenyi István Egyetem doktori iskolájának hallgatója.

Az Ítélet érdemi része és értékelése

A Bíróság eljárásában három irányelv rendelkezéseit hívta segítségül az RS által feltett, a közösségi médiaszabályozás tárgyát érintő kérdés megoldásához. Az ügyet előterjesztő RS ugyanis úgy érvelt, hogy a vita tárgyát képező „*Filmtime szolgáltatás egyszerre viseli magán egy információs társadalommal összefüggő szolgáltatás, [...] valamint egy televíziós műsorszolgáltatás jellemzőit.*”

A Bíróság által összevetett és elemezett jogszabályok egyrészt a már említett TVWF, másrészt az Elektronikus kereskedelemről szóló,⁵ harmadrészt az ITSZ⁶ irányelv voltak. A Bíróság egyik lényeges megállapítása az említett irányelvek egymáshoz való viszonyára vonatkozott. Megállapította ugyanis, hogy a TVWF irányelv tárgyi hatályának tisztázása szempontjából nincs jelentősége az ITSZ irányelvnek. Itt a Bíróság az utóbbi irányelv azon rendelkezéseire utalt, amelyek az információs társadalmi szolgáltatások részletes meghatározását, valamint a definíció egyes elemeinek magyarázatát tartalmazzák, illetve példákat arra, hogy mi nem tartozik jellegénél fogva ebbe a körbe.⁷ A Bíróság másként fogalmazva azt állapította meg, hogy utóbbi magyarázatok tulajdonképpen az információs társadalmi szolgáltatásoktól más szolgáltatások elhatárolását segítik elő. Ugyanakkor az ITSZ irányelv meghatározásai csak erre az irányelvre vonatkozóan értelmezhetők és alkalmazhatók, hiába találhatók utalások bennük a TVWF irányelvre: „*a televíziós műsorszolgáltatás fogalmának alkalmazási körére nem lehet az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás fogalmából a contrario következtetni.*”⁸

Ebből az következik, hogy csak a TVWF irányelv rendelkezései relevánsak annak eldöntésében, hogy adott szolgáltatás televíziós műsorszolgáltatás körébe tartozik-e vagy sem, sőt a Bíróság azt is megállapította, hogy az irányelv 1. cikk a) pontja szerinti fogalom meghatározás rendelkezik az elhatároláshoz szükséges kritériumokkal. Az Ítéletnek ebből, a televíziós műsorszolgáltatás fogalmi kritériumait elemző részéből ki kell emelni azt a megállapítást, mely szerint a *képek továbbításának módja nem meghatározó elme egy szolgáltatás műsorszolgáltatássá minősítése szempontjából.*⁹ Ez a megállapítás a TVWF Irányelv 1. cikk a) pontjának definíciójában található, a terjesztés módjára vonatkozó elemeket általános formában foglalja össze. Utóbbi következtetésben, azaz a tevékenységnek a terjesztés módjától független megítélésben, ráismerhetünk a technológia-semleges megközelítés elvének alkalmazására.

Ha ezen a ponton egy pillantást vetünk a közösségi audiovizuális politikára, láthatjuk, hogy a konvergenciáról szóló Zöld Könyv¹⁰ megszületése óta a Közösség egyre következetesebben képviseli ezt az elvet. A Zöld Könyv úgy fogalmaz, hogy „*az a körülmény, hogy a különböző szolgáltatásokat egyazon hálózaton keresztül lehet ellátni, önmagában még nem módosítja a szolgáltatások jellegét, azaz a különböző szolgáltatások ezáltal nem válnak egy szolgáltatássá.*”¹¹ Az Oreja jelentés¹² már egyértelműen foglal állást ebben a kérdésben, kimondva, hogy a szolgáltatás természete (*nature of the service*) határozza meg a tartalom szabályozását. Az Európai Bizottság (Bizottság) Digitális közleménye¹³ pedig összefoglalva ismétli meg, hogy az audiovizuális tartalmakat biztosító szolgáltatásokat természetükre, nem pedig terjesztésük eszközeire tekintettel kell szabályozni. Azonban nem csak a közösségi, hanem a tagállami szabályozásban is felfedezhető a technológia-semleges kritériumrendszere. A műsorszolgáltatás és médiaszolgáltatás elhatárolásának ismérveit tartalmazó német ún. Harmadik szerkezeti dokumentum¹⁴ is egyértelműen ezt az elvet vallja, mondván „*a konvergencia korszakában a műsorszolgáltatás minőségére vonatkozó kérdés nem szabad, hogy műszaki esetlegességeken múljon.*”

Az Ítélet tehát a minősítés szempontjából a „terjesztési módtól való függetlenség” kritériumát – a közösségi audiovizuális politikával meggyezően – fontosnak tartja a televíziós műsorszolgáltatási tevékenység meghatározásának vonatkozásában. Az Ítélet 33. pontja alapján a meghatározás legfontosabb elemei a következőképpen összegezhetők: határozatlan számú lehetséges tévéező számára egyidejűleg ugyanazon képek sugárzása, a sugárzás módjára tekintet nélkül.

Ami a vitatott *Filmtime* szolgáltatás besorolását illeti, azzal kapcsolatban a Bíróság megállapította, hogy az megfelel az előbb ismertetett definíciónak. Az ITSZ irányelvben foglalt információs társadalmi szolgáltatás fogalmának viszont nem. Pontosabban fogalmazva, az elhatárolás során két definíciós elemnek megfelelt („*távrolól*” és „*elektronikus úton*” nyújtott szolgáltatás), míg a harmadiknak („*a szolgáltatást igénybe vevő egyéni kérelmére*” nyújtott szolgáltatás) nem. Az Ítélet lényeges eleme, hogy a Bíróság milyen érveket hozott fel utóbbi igazolására. Az egyik az volt, hogy azokat a filmeket, melyekből válogatni lehet, azaz a *műsorkínálatot* a *Mediakabel* határozza meg. A másik érve, hogy ezt a filmválogatást valamennyi előfizető részére egyenlő feltételek mellett kínálják. A harmadik pedig az, hogy

a filmeket csak a *Mediakabel* által meghatározott időpontokban lehet megtekinteni. Látható, hogy valamennyi érv a szolgáltató által a szolgáltatott tartalomra gyakorolt befolyás mértékéről szól. Az érvek közül szerkesztésnek feleltethető meg a műsorkínálat és a sugárzási idő (kezdőidőpont) meghatározása, míg az egyenlő feltételek mellett kínálás a hagyományos televíziózásban ismert műsorújságban meghirdetett műsorkínálatra utal.

Ha most egy pillanatra megint a közösségi audiovizuális politikára tekintünk, akkor észrevehetjük, hogy a TVWF irányelv felülvizsgálatát szolgáló, 2003-ban lezajlott Közmegehallgatásokat előkészítő Negyedik jelentés¹⁵ az Ítélethez hasonló összehasonlító elemzést végez el a televíziós műsorszolgáltatás fogalmának értelmezésével kapcsolatban. A két elemzés lényegében egybevág, hiszen utóbbi eredményei között megjelenik a technológia-semlegeség elve, az elhatárolási szempontok között pedig a „nyilvánosság” (*television programmes intended for reception by the public*) és az „egyéni igény” (*individual demand*).

Lényeges még, hogy az Ítélet a felhasználói oldalon a műsor hozzáférést lehetővé tévő személyes kulcsot csupán egy olyan képikódolási formának tekinti, amely révén a fogyasztó azokhoz a jelekhez fér hozzá, amelyek valamennyi előfizetőhöz egyidejűleg jutnak el. Azaz ez a technikai megoldás nem érinti a megállapított definíciós elemeket. A Bíróság e feltételek mellett a vizsgált PPV-szolgáltatást egy pontból több pontba irányuló – azaz nem egy elszigetelt, egyedi kérelemre nyújtott – NVOD szolgáltatásnak minősítette. Utóbbi megállapítás külön érdekessége, hogy a Bíróság az NVOD szolgáltatássá minősítés alátámasztásához a határokat átlépő televíziózásról szóló ET Egyezmény magyarázó jelentésében¹⁶ foglaltakat is segítségül hívta. Azzal érvel, hogy a két jogi dokumentum (értsd: TVWF irányelv és az Egyezmény) párhuzamosan készült, továbbá, hogy a TVWF irányelv megemlíti preambulum-bekezdései között az ET Egyezményt, illetőleg a Bíróság ezek alapján két ítéletében már segítségül hívta az Egyezmény Magyaró jelentését. Jelen Ítéletével – mondhatjuk – gyakorlattá tette a két jogi eszköz közötti átjárhatóságot. A Magyaró jelentés 83. és 84. pontja egyéb iránt elhatárolási kérdéseket tárgyal, és ezek között a NVOD szolgáltatást az Egyezmény hatálya alá tartozó előfizetéses televíziós műsorszolgáltatás körébe sorolja.

Összegzés

Az Ítéletről elmondható, hogy az a televíziós műsorszolgáltatás fogalmának kibontásával

az uniós audiovizuális politikában is fellehető, a digitális világhoz alkalmazkodó fogalmi elemeket foglalja össze. Ugyanakkor a televíziós műsorszolgáltatás fogalmát nem nyitja ki az információs társadalmi szolgáltatások irányába, mint azt a közösségi audiovizuális politika cselekedte már az Oreja jelentésben, de legfőképpen a Szabályozás jövőjéről szóló közleményben.¹⁷ Utóbbi dokumentumok a „nyilvánosság” kritériumát összekapcsolják a befogadóra gyakorolt hatással, azaz a „véleményformáló erővel”. Ez az összekapcsolás határozza meg egyébként a már említett német Harmadik szerkezeti dokumentumot is. Ebben a tekintetben a Szabályozás jövőjéről szóló uniós dokumentum egyértelműen fogalmaz, amikor azt mondja, hogy a televíziós műsorszolgáltatás társadalomra gyakorolt

hatásának fokát, véleményformáló erejét az információs társadalmi szolgáltatások jelenleg még nem érték el, így most még nem látja szükségét a Bizottság a horizontális tartalom-szabályozási koncepció beültetésének.¹⁸ Ehhez képest VIVIANE REDING, a Bizottság információs társadalomért és médiáért felelős biztosának egy nemrég tett nyilatkozata¹⁹ jelentős fordulatot jelent. E szerint: „Éveken keresztül szakértők sokasága beszélt már a kommunikációs hálózatok, a médiatartalom és a médiaeszközök digitális egybeolvasásáról [...] Mára ez az egybeolvasás valósággá vált.” Ez azt jelenti, hogy elérkezett az idő, hogy a szabályozás kövesse a változásokat, mert csakis ez jelenthet ösztönzést az audiovizuális ágazat számára. Márpedig az EU nagy reményeket fűz az audiovizuális szektorhoz a

Közösség gazdaságának fellendítésében. Ez pedig csakis egy olyan következetes és átlátható szabályozói keret létrehozásával valósulhat meg, amely piac-orientált, rugalmas és hosszú távra tervezhető – mondta REDING. Az Ítélet így több szempontból is jelentőséggel bír: tisztán szakmai oldalról azért, mert magának az audiovizuális szabályozásnak a tárgyával foglalkozik egy átalakuló környezetben. Szakmapolitikai oldalról pedig azért, mivel megelőzte azt a 2005 szeptemberében Liverpoolban megrendezésre kerülő konferenciát, melynek középpontjában éppen az európai audiovizuális szabályozás átalakítása áll, mely egyben a TVWF irányelv teljes felülvizsgálatát jelenti.²⁰ A szervezőknek (Bizottság és brit elnökség) így mindenképpen figyelembe kell venniük az Ítélet tanulságait.

Jegyzetek

- * Jelen írás a Szerzőnek az ORTT Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézeténél készített júniusi elemzésén alapul, mely megtalálható a www.akti.hu honlapon.
- ¹ Judgment of the Court in Case C-89/04 *Mediakabel BV v Commissariaat voor de Media*
- ² Id. <http://www.raadvanstate.nl/>
- ³ Id. az Európai Közösségek Bíróságának sajtóközleményét Press Release No 51/05 2 June 2005 Judgment of the Court in Case C-89/04 *Mediakabel BV v Commissariaat voor de Media*
- ⁴ Az áttekintéshez a következő cikket vettük alapul: Jennifer H. Meadows: Pay Television Service in: Grant-Meadows: Communication technology update, Focal, 2004. p. 85-94.
- ⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól („Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv”)
- ⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 98/34/EK irányelve a műszaki szabványok és szabályok terén történő információszolgáltatási eljárás és az információs társadalom szolgáltatásaira vonatkozó szabályok megállapításáról
- ⁷ Id. ITSZ irányelv 1. cikk 2. pontját és az V. számú mellékletét, illetve utóbbinak különösen 3. pontját, mely a majdnem igény szerinti videózást (near video-on-demand, NVOD) kiveszi az irányelv hatálya alól.
- ⁸ Ld. Ítélet 22. pont
- ⁹ Ld. Ítélet 33. pont
- ¹⁰ Zöld Könyv A távközlési, média és információtechnológiai szektorok konvergenciájáról és ennek szabályozási kihatásairól - az információs társadalom felé haladás szempontjából COM(97)623
- ¹¹ Id. Zöld Könyv IV.2. A korlátok lebontása - A szabályozás kérdései „Új definíciók szükségessége?” alcím
- ¹² Id. „The Digital Age: European Audiovisual Policy.” Report from the High Level Group on Audiovisual Policy, chaired by Commissioner Marcelino Oreja. 26.10.1998. Report from the High Level Group on Audiovisual Policy
- ¹³ Id. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Principles and Guidelines for the Community's Audiovisual Policy in the Digital Age COM(1999) 657 final
- ¹⁴ Drittes Strukturpapier zur Unterscheidung von Rundfunk und Mediendiensten forrás: www.alm.de/fileadmin/user_upload/3Strukturpapier.pdf [2005.09.01]
- ¹⁵ Id. Fourth Report from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, on the Application of Directive 89/552/EEC COM(2002) 778 final 30-33.o.
- ¹⁶ European Convention on Transfrontier Television Explanatory Report as amended by the provisions of the Protocol (ETS No. 171) which entered into force on 1 March 2002.
- ¹⁷ Id. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, The Future of European Regulatory Audiovisual Policy COM(2003) 784 final
- ¹⁸ Id. a Szabályozás jövőjéről szóló közlemény 14.o.
- ¹⁹ Id. http://europa.eu.int/information_society/eeurope/i2010/docs/launch/i2010_press_release_en.doc [2005.09.01]
- ²⁰ Id. http://europa.eu.int/comm/avpolicy/revision-tvwf2005/consult_en.htm [2005.09.01]